

ĐÔ THỊ, KHOA HỌC VÀ SỰ PHÁT TRIỂN BỀN VỮNG

NĂM NAY ĐÁNH DẤU MỘT SỰ KIỆN VÔ CÙNG QUAN TRỌNG TRONG SỰ DI DÂN MANG TÍNH TOÀN CẦU CỦA NHÂN LOẠI. LẦN ĐẦU TIÊN TRONG LỊCH SỬ LOÀI NGƯỜI, HƠN 50% DÂN SỐ THẾ GIỚI SỐNG TRONG CÁC THÀNH PHỐ. MỘT CUỘC HỘI THẢO QUỐC TẾ ĐÃ DIỄN RA TẠI THÀNH PHỐ TRIESTE, ITALYA VÀO THÁNG 9/2007 NHẪM NGHIÊN CỨU VÀ TÌM KIẾM NHỮNG CHÍNH SÁCH, CHIẾN LƯỢC RỘNG KHẮP CHO VIỆC HÌNH THÀNH NHỮNG ĐÔ THỊ BỀN VỮNG HƠN TRONG MỘT THẾ GIỚI PHÁT TRIỂN.

Quá khứ của nhân loại cư trú trên những trang trại và trong những ngôi làng hẻo lánh. Nhưng tương lai của họ sẽ được sắp đặt trong các đô thị. Sự phức tạp của vấn đề liên quan tới sự phát triển mạnh mẽ, chưa từng có trước đây của các đô thị sẽ là những thách thức chủ yếu của thời đại chúng ta. Đó cũng là chủ đề chính của cuộc hội thảo “Đô thị, Khoa học và Sự bền vững”. Hơn 20 đại biểu đến từ nhiều quốc gia trên thế giới đã tới tham dự.

Năm 1900, chỉ có 220 triệu người, chiếm khoảng 13% dân số thế giới sống tại thành phố. Một thế kỷ sau, con số này là 2,8 tỉ người, tương đương 47% dân số thế giới.

Hiện nay, mỗi tuần các thành phố lớn có hơn 1 triệu người nhập cư. Nếu xu hướng này cứ tiếp tục thì không có lý do gì để không tin rằng đến năm 2050, sẽ có khoảng 6 tỉ người, tương đương 2/3 dân số thế giới sẽ sống tại các thành phố.

Một thế kỷ trước, chỉ có khoảng 16 đô thị với hơn 1 triệu người và hầu hết các thành phố đều đặt tại các quốc gia đang phát triển. Ngày nay, con số này lên tới hơn 400 khu.

50 năm trước, những thành phố 10 triệu dân trở lên – gọi là megacities – hầu như không tồn tại. Nhưng ngày nay, có tới 16 tổ hợp đô thị trên khắp thế giới, trong đó phải kể đến thủ đô Mexico với 18 triệu dân, Bombay và Sao Paulo là 17 triệu dân; Karachi 15 triệu; Lagos 13 triệu và Buenos Aires 12 triệu với hơn một nửa những người sống ở đó là dân nhập cư.

Tiểu Sahara châu Phi là khu vực có tốc độ đô thị hóa nhanh nhất thế giới. Tỷ lệ mở rộng đô thị ở đây là hơn 4,5% mỗi năm, điều đó có nghĩa là tới năm 2030, dân cư thành thị của châu Phi sẽ lên tới con số 750 triệu người. Một con số quá lớn so với châu Âu.

Tuy nhiên, châu Phi không phải là ngoại lệ. Cư dân thành thị của châu Á cũng đã tăng gấp đôi từ 1,3 tỉ lên 2,64 tỉ người và dân số tại các thành phố của châu Mỹ Latin và Caribe cũng tăng từ 394 triệu người lên 609 triệu.

Các nhà nhân khẩu học dự đoán rằng tới năm 2030 sẽ có hơn 60% dân số của các nước đang phát triển sống ở đô thị.

Trước đây không có quá nhiều người nhập cư vào các thành phố lớn cũng như chưa bao giờ số lượng người nghèo tại các quốc gia chậm phát triển lại di động như hiện nay.

Có thể dễ dàng kiếm được một công việc – đó là lực hút người dân đổ xô tới thành phố nhưng chính khoa học và kĩ thuật mới là động lực để phát triển thành phố và khiến người ta có thể trụ vững ở đây. Điều này thật đúng ngay cả khi chúng ta nói về các nhà máy dệt của thế kỉ XIX hay những trung tâm thương mại lớn của thế kỉ XX.

Lịch sử cho chúng ta biết đô thị là nơi sự cách tân được chào đón và những rắc rối trở thành cơ hội. Đây là trường hợp của các nước phát triển, qua hơn hai thế kỉ, dù với tốc độ đô thị hóa chóng mặt,

các đô thị ở đây đã phân chia các hệ thống nước, xử lí rác và phương tiện giao thông công cộng một cách hoàn hảo. Tất nhiên, sự phát triển sẽ luôn phải đi kèm với những khủng hoảng nhưng chúng ta luôn biết cách vượt qua. Bằng chứng là không gì phải nghi ngờ chất lượng cuộc sống của các cư dân tại London, New York và Tokyo – cùng với rất nhiều nguy cơ, những mối lo lắng và sự không hài lòng mà cuộc sống đô thị mang lại – ngày nay tốt hơn nhiều so với thế kỉ XIX và người

dân tại các thành phố này có khỏe hơn và sống lâu hơn.

Đó là lí do để tin rằng một tiến trình như thế sẽ diễn ra tại các đô thị của các nước đang phát triển. Nhưng đồng thời đó cũng là một mối bận tâm. Bởi vì trường hợp của các nước đang phát triển ngày nay không hề giống với thời kì bùng nổ đô thị các đây một hoặc hai thế kỉ trước: tốc độ đô thị hóa tại các nước đang phát triển hiện nay diễn ra nhanh hơn, còn nguồn tài nguyên thì ngày càng cạn kiệt, và những thể chế được

định ra nhằm đối phó với những thách thức không còn mạnh mẽ như trước nữa. Hơn nữa, rất nhiều thách thức ngày nay đã mang tính toàn cầu, ví dụ như sự ấm lên của Trái Đất làm cho các thành phố không thể quyết định số phận của chính mình bất chấp việc những chính sách của họ có thể gây ảnh hưởng tới những cấp độ vùng, miền.

Các trung tâm đô thị là điểm trọng tâm của cuộc cách tân và đó cũng là nơi những người nghèo hướng tới. Cao ủy Liên Hợp Quốc về nhà ở ước lượng rằng cho tới số dân tại các thành phố lớn của các nước đang phát triển là dân nhập cư trái phép hoặc không chính thức. Điều đó đồng nghĩa với việc những thành phố phồn hoa rực rỡ sắc màu sẽ dần bị thay thế bởi những khu nhà tồi tàn, tạm bợ, những khu ổ chuột bẩn thỉu. Gần ba trong bốn khu thành thị của vùng Tiểu Sahara đang sống trong tình trạng thiếu nước sạch, thiếu hệ thống chăm sóc y tế, nhà ở tồi tàn và việc sở hữu mảnh đất của họ không được đảm bảo. Những chính sách khôn ngoan sẽ là công cụ để giải quyết các vấn đề trên. Nhưng điều đó yêu cầu việc ứng dụng một cách hiệu quả khoa học và công nghệ.

Hội thảo về “Đô thị, khoa học và Sự phát triển bền vững” đã chỉ

ra những cách thức mà các nước đang phát triển đang làm và sẽ phải làm để chống lại những thách thức được đặt ra bởi sự đô thị hóa không được báo trước. Theo các nghiên cứu thì việc tìm ra những vấn đề từ quản lý nguồn nước và rác thải, tới giao thông và ô nhiễm không khí, nhà ở và điều kiện sống, việc học tập và giao tiếp... đã đưa ra các phương thức sử dụng khoa học kỹ thuật trong việc nâng cao đời sống của đại bộ phận dân cư coi thành phố là mái ấm của họ.

Mục đích cuối cùng của hội thảo không chỉ dừng lại ở chỗ đưa ra

các ý kiến mà còn là việc chia sẻ kinh nghiệm của các nhà nghiên cứu và hoạch định chính sách. Các nhà tổ chức hội thảo mong muốn đơn giản hóa việc trao đổi kinh nghiệm và thông tin theo cách sẽ giúp các nước tham gia có thể mở rộng hiểu biết của mình và ứng dụng vào thực tế của mỗi quốc gia trong việc đối mặt với những vấn đề đô thị hóa. Đó cũng là hi vọng của chúng ta rằng một quá trình đô thị hóa đang diễn ra hiện nay sẽ đi theo đúng định hướng: mang những kinh nghiệm đổi mới trong việc ứng dụng khoa học kỹ thuật một cách rộng rãi tới

một lượng lớn hơn các nhà khoa học, các chuyên gia phát triển và các nhà hoạch định chính sách.

Thế giới của các nước đang phát triển sẽ phải đối mặt với vô vàn vấn đề nan giải trong những năm sắp tới, như đói nghèo, giáo dục, chăm sóc sức khỏe cộng đồng, năng lượng và môi trường. Câu hỏi “sống ở đâu” đã được nhắc tới. Và chắc chắn phần lớn dân số thế giới trong những năm tới đây sẽ sống ở thành phố. Nhưng câu hỏi “Sống ở thành phố như thế nào” lại đang chưa có câu trả lời và câu hỏi “như thế nào” này sẽ quyết định chúng ta có khả năng tìm thấy con đường dẫn tới tương lai bền vững hay không.

Mỹ Sơn (theo TWAS Newsletter)

